

2004:2

**Frågebank över bakgrundsfrågor i
postenkätundersökningar**

I serien Bakgrundsfakta presenteras bakgrundsmaterial till den statistik och de prognoser som avdelningen för befolknings- och välfärdsstatistik vid SCB producerar. Det kan röra sig om produktbeskrivningar, metodredovisningar samt olika sammanställningar som kan ge en överblick och underlätta användandet av statistiken.

Utgivna publikationer från 2001 i serien Bakgrundsfakta till befolknings- och välfärdsstatistik

- 2001:1 Hälsindex
- 2001:2 The role of official statistics in a democratic society: statistics as an investment-free for users
- 2001:3 Co-operations project "Population Statistics"
- 2001:4 Uppdatering av immigrationsuppgifter med anpassning till den nya RTB-strukturen
- 2001:5 Flergenerationsregistret – The Multi-Generation Register
- 2001:6 Utredning om komplettering och utvidgning av Flergenerationsregistret
- 2001:7 Konferens om välfärdsstatistik den 27 mars 2001
- 2002:1 Komplettering av Flergenerationsregistret – resultat från provregistrering av personakter över avlidna 1947 – 1967
- 2002:2 Ett nytt system för Register över totalbefolkningen. Bättre kvalitet och nya möjligheter – A new population register system. Better quality and new possibilities.
- 2002:3 Slutrapport: Översyn av SCB:s Intäkts- och kostandsundersökning för flerbostadshus. Bilaga: Minnesanteckningar från programmet boende. Byggande och bebyggelse om IKU den 22 maj 2001.
- 2002:4 Befolkningens boende – idé till årlig sammanställning över nationell och internationell boendestatistik
- 2002:5 Översyn av SCB:s Bostads- och Hyresundersökning (BHU)
- 2002:6 Kvalitetssäkringsprogram av postenkätundersökningar. BV/ENK:s kvalitetssäkringsprogram
- 2003:1 Longitudinellt barnregister
- 2003:2 Översyn av HBS (HUT, HBU, Utgiftsbarometern) inför 2003 års undersökning
- 2003:3 Manuell registrering eller skanning

Fortsättning se sista uppslaget

2004:2

**Frågebank över bakgrundsfrågor i
postenkätundersökningar**

Producent STATISTISKA CENTRALBYRÅN
 Avdelningen för Befolknings- och välfärdsstatistik
Förfrågningar Anna Hagman. 019-17 60 00

© 2004 Statistiska centralbyrån

ISSN 1650-4917

Printed in Sweden

SCB-Tryck, Örebro 2004.03 MILJÖMÄRKT Trycksak 341590

Innehållsförteckning

Inledning	3
Mål.....	3
Bakgrund	3
Frågekonstruktion och layout	4
Registervariabler.....	4
Genomförande	4
Resultat	5
Ålder	5
Kön	6
Samboende.....	7
Civilstånd.....	7
Barn som bor hemma.....	8
Hushållsstorlek	9
Hushållsinkomst	10
Bostad	11
Utbildning	12
Syssetsättning	14
Yrke	15
Typ av arbetsgivare.....	17
Facklig tillhörighet.....	18
Regioner.....	19
Födelseland och medborgarskap.....	19
Längd och vikt	19
Referenser	20

Inledning

Enkätenheten, BV/ENK har tillsatt en projektgrupp för att börja bygga upp en frågebank med förslag och rekommendationer på hur återkommande frågor kan formuleras. Projektgruppen har lyft fram frågor som används ofta och undersökt dem med avseende på frågekonstruktion, det partiella bortfallet, dubbelmarkeringar och svarsalternativet ”annat, nämligen”. En mängd frågeformuleringar och svarsalternativ har jämförts och utvärderats. Projektgruppen har utifrån dessa diskuterat fram ett antal rekommendationer som presenteras i den här rapporten. Frågebanken består till stor del av bakgrundsfrågor. De flesta undersökningar som genomförs på Enkätenheten vänder sig till personer som är äldre än 18 år och därför är frågebanken anpassad till Sveriges vuxna befolkning. När en undersökning vänder sig till t ex barn eller någon specifik grupp måste frågorna anpassas därefter. Våra frågor är lämpliga för postenkäter.

Projektet syftar till att höja kvaliteten på återkommande och svåra frågor såväl som att rationalisera datainsamlingen.

Projektgruppen bestod av Anna Hagman, Marie Andersson och Fredrik Hult från BV/ENK samt Birgit Henningsson och Sara Hoff från U/MET, Mättekniska laboratoriet.

Mål

Målet var att börja bygga upp en frågebank med förslag på hur frågor och tillhörande svarsalternativ bör formuleras. Frågebanken ska innehålla vanliga, återkommande frågor som utan egentlig orsak har kommit att formuleras olika i olika undersökningar.

Bakgrund

En del frågor återkommer i många av våra enkätundersökningar t ex som bakgrundsfrågor. Ofta formuleras frågorna olika i olika undersökningar utan att det finns någon egentlig orsak till det. Att vi inte har några standardiserade formuleringar kan leda till att mätfelelen blir större än nödvändigt. Exempel på problem som kan uppstå om frågorna är svåra och komplexa är partiellt bortfall och dubbelmarkeringar. Dubbelmarkeringarna hanteras vanligtvis genom att registrera 9 eller 99 i svarsdatafilen. Men när dubbelmarkeringarna blir många kan man skapa nya svarsalternativ i samband med registreringen bestående av de vanligaste svarskombinationerna i respektive fråga. Detta är kostsamt och kan tyda på att frågan inte är utformad på rätt sätt. Ett annat problem är frågor där svarsalternativen inte är heltäckande, vilket t ex kan leda till partiellt bortfall eller att svarsalternativet ”annat, nämligen” används i onödigt stor utsträckning.

Tidsmässigt är det effektivare att hämta exempel på frågeformuleringar från en frågebank där frågorna är väl genomtänkta än att leta bland andra undersökningar och avgöra vilken formulering som är bäst.

Frågekonstruktion och layout

Vi har tagit hänsyn till allmänna regler gällande frågekonstruktion, se ”Fråga rätt” och ”Att fråga” (se Referenser).

Frågeblanketternas layout görs iordning av Enkätenheten. Blanketterna anpassas då till de skanningkrav som gäller för att skanningen ska fungera så bra som möjligt samt efter allmänna regler om layout av frågeblanketter.

Registervariabler

På Enkätenheten görs oftast undersökningar där urvalet är draget från RTB (Registret över totalbefolkningen). I dessa fall kan man via personnumret lägga på registervariabler och därmed kan man minska antalet frågor i frågeblanketten. För att SCB ska kunna lämna ut registervariabler så krävs ”informerat samtycke” av uppgiftslämnarna. Det innebär att det i frågeblankettens informationsbrev måste framgå vilka registervariabler som man kommer att lägga på datamaterialet. Om uppgiftslämnaren besvarar frågeblanketten och skickar in den så godkänner han/hon att svaren kompletteras med de registervariabler som informationsbrevet informerar om. Dessutom krävs godkännande från en SCB-intern sekretessprövning och ofta måste även en sekretessöverenskommelse eller ett sekretessförbehåll upprättas mellan kunden och SCB. Vilka regler som gäller beror bland annat på om statistiksekretess gäller hos kunden. Mer information om detta finns i ”SCB-data för forskare” där även de register och de variabler som finns tillgängliga beskrivs.

De registervariabler som är vanligast i Enkätenhetens undersökningar är län, kommun, civilstånd, kön, ålder, födelseår, födelseland, medborgarskap och individinkomst.

Genomförande

Vi i projektgruppen har begränsat oss till att analysera bakgrundsfrågor för individer. Vi har gått igenom de problem som brukar uppstå och därefter diskuterat oss fram till en rekommendation. För vissa frågor har vi rekommenderat en helt ny formulering, vilket innebär att frågan aldrig har testats. Vilka dessa frågor är framgår av den text som hör till varje fråga.

Resultat

Ålder

Vårt förslag:

Vilket år är du född?					
1.	År: <table border="1" style="display: inline-table;"><tr><td style="width: 20px; text-align: center;">1</td><td style="width: 20px; text-align: center;">9</td><td style="width: 20px;"></td><td style="width: 20px;"></td></tr></table>	1	9		
1	9				

Ålder och födelseår är en fråga som vållar vissa problem. En del uppgiftslämnare tenderar att skriva sitt *födelseår* trots att det är *ålder* man frågar efter. Likadant är det andra som svarar med sin ålder när man frågar efter födelseår. Dessutom är det så att många inte svarar med den ålder de faktiskt har just då, t ex kan uppgiftslämnaren avrunda. Att fråga efter födelseår bedöms trots allt vara det bästa sättet att få svar på vilken ålder uppgiftslämnaren har. Svarsrutan bör bestå av fyra ”rutor” och ”19” bör stå i de två första för att tydliggöra att det är ett årtal som söks, detta förutsätter förstås att alla i populationen är födda på 1900-talet. Om man inte är tillräckligt tydlig här kan frågan missuppfattas och uppgiftslämnaren kan försöka skriva i hela personnumret. Eftersom många undersökningar skannas så bör man försöka förhindra att uppgiftslämnarna skriver vid sidan om svarsrutorna.

Det är lämpligt att kontrollera svaret på frågan om födelseår mot registervariabeln födelseår. En misstämning kan antingen bero på att det är fel person som svarat eller att uppgiftslämnaren har svarat fel av någon anledning. De frågeblanketter som man bedömer har besvarats av fel person bör räknas som bortfall, dels på grund av att våra undersökningar grundar sig på sannolikhetsurval och dels på grund av att bakgrundsvARIABLER läggs på.

Kön

Vårt förslag:

<p>2. Är du man eller kvinna?</p> <p>1 ☐ Man</p> <p>2 ☐ Kvinna</p>

I frågeblanketterna står ofta ”kvinna” först och ”man” sedan medan det i RTB är så att ”man” har kod 1 och ”kvinna” kod 2. Att ha olika koder i RTB och i frågeblanketterna ökar risken för bearbetningsfel. RTB:s kodningssystem betraktar vi som standard. SCB har inte någon regel för detta ur jämställdhetssynpunkt, däremot ska officiell statistik redovisas uppdelat på kön.

Samboende

Vårt förslag:

3. Är du ensamstående eller gift/sambo?

1 Ensamstående

2 Gift/sambo

Istället för civilstånd är det ofta mer intressant att veta om uppgiftslämnaren är ensamstående eller gift/sambo, vilket ger en bild av hur hushållet ser ut. Det finns ingen variabel som identifierar sambo-par i RTB. Par med gemensamma barn som bor på samma fastighet kan identifieras som sambo-par via register, men i övrigt finns bara information om civilstånd att hämta. Två svarsalternativ rekommenderas: "ensamstående" och "gift/sambo". Vill man selektera ut vilka som är gifta och vilka som är sambo kan man göra det genom att kombinera denna fråga med variabeln civilstånd. En fördel med att i svarsalternativet om "sambo" även ha med "gift" är att det ger en vink om att det är sambo-par man är ute efter och inte sammanboende kompisar. Att skriva "sambo" istället för "sammanboende" kan också vara ett sätt att förtydliga detta.

Civilstånd

Att fråga om civilstånd bör undvikas när man har tillgång till urvalspersonernas personnummer eftersom uppgiften finns i RTB. Genom att ta uppgifter från register minskar uppgiftslämnarbördan. Däremot måste urvalspersonerna via missivet informeras om vilka uppgifter som hämtas från register.

De klassificeringar av civilstånd som finns i RTB är:

OG	Ogift
G	Gift
S	Skild
Ä	Änka/änkling
RP	Registrerad partner
SP	Skild partner
EP	Efterlevande partner

Barn som bor hemma

Vårt förslag:

<p>4a. Har du/ni några barn som bor hemma? <i>Räkna med de barn som bor minst halva tiden hos dig.</i></p> <p>1 ☐ Ja 2 ☐ Nej → <i>Gå till fråga 5!</i></p>								
<p>4b. Om ja: Hur många?</p> <table><tr><td>☐</td><td>0-5 år</td></tr><tr><td>☐</td><td>6-12 år</td></tr><tr><td>☐</td><td>13-17 år alt. 13-19 år</td></tr><tr><td>☐</td><td>18 år eller äldre alt. 20 år eller äldre</td></tr></table>	☐	0-5 år	☐	6-12 år	☐	13-17 år alt. 13-19 år	☐	18 år eller äldre alt. 20 år eller äldre
☐	0-5 år							
☐	6-12 år							
☐	13-17 år alt. 13-19 år							
☐	18 år eller äldre alt. 20 år eller äldre							

Syftet med denna fråga är att få fram hur många barn som ingår i uppgiftslämnarens hushåll. Svårigheter här kan t ex vara om uppgiftslämnaren har delad vårdnad av barnen eller om en eventuell partner har barn.

För att göra frågan så enkel som möjligt rekommenderar vi att man delar in barnen i olika åldersklasser. Den kan med fördel göras i enlighet med skolgången, d v s förskolebarn 0-5 år, yngre skolbarn 6-12 år, tonåringar 13-19 år samt 20 år och äldre. Ett alternativ till att dra den översta åldersgränsen vid 19 år är att dra den vid 18 år. Vilket man väljer beror på syftet med undersökningen. Många ungdomar bor hemma hela gymnasiet och flyttar efter det, men föräldrarnas ansvar förändras när deras barn blir 18.

Anledningen till att vi rekommenderar att ha en tvådelad ruta där uppgiftslämnaren ska uppge antalet barn är att det då är tydligare att en siffra ska anges, har man en enkel ruta så kan den lättare missuppfattas som en kryssruta.

Hushållsstorlek

Vårt förslag:

5. Hur många personer ingår i ditt hushåll?

Förklaringstext

personer

Syftet med denna fråga kan vara lite olika, därför har vi inte gett något förslag till förklaringstext. Förklaringstexten ska innehålla information om vad man menar med ett hushåll. Avses de man bor ihop med, de som man har delad ekonomi med eller något annat? Det finns två MIS på SCB som handlar om hushållsbegrepp, 1999:1 och 1998:3.

Hushållsinkomst

Vårt förslag:

6. Hur stor är hushållets ungefärliga sammanlagda månadsinkomst före skatt?

Räkna den sammanlagda inkomsten för alla i hushållet!

Med inkomst avses lön, arbetslöshetsersättning, ersättning från försäkringskassa, rörelseinkomster, pensioner mm. samt olika bidrag som t ex barn-, studie- och underhållsbidrag.

- 1 0 – 14 999 kronor
2 15 000 – 29 999 kronor
3 30 000 – 44 999 kronor
4 45 000 kronor eller mer

Uppgift om inkomst för individer finns i RTB. Hushållsbegreppet är inte heltäckande och därmed är inte heller uppgifterna om hushållsinkomst fullständiga. Generellt sett är det därför bättre att ställa en direkt fråga till uppgiftslämnaren om hushållsinkomst. Definitionen på hushållsinkomst ska finnas i anslutning till frågan. Det bedöms vara lättare för uppgiftslämnaren att svara på en fråga om månadsinkomst än en om årsinkomst. Det finns flera fördelar med att ha fasta svarsalternativ med intervall mot att låta uppgiftslämnaren uppge hushållets inkomst i en öppen fråga. Dels är det lättare för uppgiftslämnaren som inte behöver räkna ihop inkomsten utan kan snabbt uppskatta vilket svarsalternativ som är rätt. Dels kan det upplevas som mindre känsligt med svarsalternativ än att behöva ge ett exakt belopp. Vilka svarsalternativ som är lämpliga kan variera beroende på syfte och vilken population som avses. Det förslag vi ger är tänkt att gälla för allmänheten i syfte att ge en konsekvent indelning som skapar bra spridning på resultaten.

Bostad

Vårt förslag:

7. I vilken typ av bostad bor du?

Obs! Ange endast ett alternativ.

- 1 Hyresrätt
- 2 Bostadsrätt
- 3 Egen villa eller radhus
- 4 Annat boende

Vid frågan om bostad kan man välja att vara mer eller mindre detaljerad. Vi ger ett förslag, en indelning med fyra svarsalternativ. Vill man veta mer detaljerat hur de svarande bor så kan man t ex lägga till svarsalternativen servicehus/servicelägenhet, inneboende/studentlägenhet och andrahandsboende. Gör man det så överlappar flera svarsalternativ varandra vilket kan leda till dubbelmarkeringar, detta bör justeras med rättningsinstruktioner. Förslaget ovan belyser främst hur man disponerar bostaden, man kan också fråga om vad för slags bostad, d v s småhus respektive flerbostadshus, som den svarande bor i. Vilket som ska väljas beror på undersökningens syfte.

Utbildning

Våra förslag:

8. Vilken är din högsta utbildning?

Obs! Ange endast ett alternativ.

- 1 Grundskola, folkskola, realskola eller liknande
- 2 Gymnasieutbildning
- 3 Universitets- eller högskoleutbildning

Eller:

9. Vilken är din högsta genomförda utbildning?

Obs! Ange endast ett alternativ.

- 1 Grundskola, folkskola, realskola eller liknande
- 2 2-årig gymnasieutbildning eller fackskola
- 3 3- eller 4-årig gymnasieutbildning
- 4 Universitets- eller högskoleutbildning kortare än 3 år
- 5 Universitets- eller högskoleutbildning 3 år eller längre

Frågan om utbildning är en komplex fråga eftersom utbildningsutbudet både är och har varit mycket varierande. Vi ger ovan två olika förslag på hur frågan kan ställas och vilka svarsalternativ som kan ges. Vilken detaljeringsnivå man väljer att använda beror på syftet med frågan och bör därför diskuteras med kunden.

En av fördelarna med en kort version med få svarsalternativ, är att det blir enklare för uppgiftslämnaren att få en överblick över de svarsalternativ som finns. Uppgiftslämnaren kan också ha lättare att acceptera att alla deras kurser inte kommer med när det är en grov indelning i svarsalternativ. Vill man ha mer detaljerade svar så passar den längre versionen med lite fler svarsalternativ bättre. Uppgiftslämnaren kan då ha lättare att förstå vilket svarsalternativ han eller hon tillhör. Svarsalternativ tre i den korta versionen ska inte vara "eftergymnasial utbildning" eftersom man inte vill få med enstaka kurser vid folkhögskola och gymnasiala påbyggnadsutbildningar. Inget av alternativen innehåller "folkhögskola". Anledningen är att studier på folkhögskolor kan ligga på olika nivåer, en del kurser är på gymnasienivå medan andra kurser kan räknas som högskolenivå. Att endast fråga efter *högsta* genomförda utbildning är att föredra framför att be uppgiftslämnarna att fylla i alla genomförda utbildningar. Om någon fyllt i flera svarsalternativ så registreras ändå endast det högsta. I den långa lite mer detaljerade

versionen frågas efter genomförd utbildning. Vi har valt att använda ordet *genomförd* istället för *avslutad* p g a att man kan ha avslutat (d v s hoppat av) studierna utan att ha genomfört hela utbildningen. Anledningen till att vi frågar efter genomförd utbildning här och inte i den korta versionen är att man här är ute efter en mer noggrann indelning. I den korta versionen räcker det med att få fram ungefärlig utbildningsnivå.

En grupp som kan ha svårt att svara på frågan om utbildning är personer med utländsk bakgrund. De har inte samma förutsättningar att känna till det svenska utbildningssystemet, speciellt inte tidigare utbildningssystem. De kan t ex ha gått motsvarande folkskola men bara känna till grundskolesystemet. En annan grupp som kan ha svårt att svara på denna fråga är ungdomar som inte känner till tidigare utbildningssystem. De kan bli förvirrade om för många tidigare utbildningsmöjligheter radas upp och kan då ha svårt att hitta sin utbildning. Därför bör dagens utbildningar, t ex grundskolan, stå före tidigare utbildningar när de radas upp inom samma svarsalternativ.

Vi rekommenderar att skriva t ex "2-årig" istället för "två-årig" i frågeblanketterna eftersom vi anser att det är mer lättläst.

På SCB finns ett utbildningsregister med uppgifter om högsta utbildning för Sveriges befolkning i åldrarna 16-74 år. Första kvartalet varje år genomförs en uppdatering av registret, då hämtas uppgifter för samtliga folkbokförda den 31/12 i åldrarna 16-74 år. Utbildningsnivå avser avklarade utbildningar under vårterminen före aktuellt årsskifte. Mer information om Utbildningsregistret finns i "SCB-data för forskare" och på SCB:s hemsida www.scb.se under "Statistik efter ämne"- "Utbildning och forskning".

Sysselsättning

Vårt förslag:

10. Vilken är din huvudsakliga sysselsättning just nu?

Obs! Ange endast ett alternativ.

- 01 Arbetar som anställd
- 02 Egen företagare
- 03 Studerande
- 04 Pensionär (ålders-, avtals-, sjuk- och förtidspensionär)
- 05 Långtidssjukskriven (mer än 3 månader)
- 06 Tjänstledig eller föräldraledig
- 07 Arbetsökande eller i arbetsmarknadspolitisk åtgärd
- 08 Hemarbetande, sköter hushållet

- 09 Annat _____

Vid frågan om sysselsättning bör man fråga efter *huvudsaklig* sysselsättning och bara tillåta ett svar, eftersom man annars kan få med flera bisysslor som uppgiftslämnaren kanske inte ägnar sig åt i så stor utsträckning. En nackdel med att bara tillåta ett svar är att en del uppgiftslämnare faktiskt har två olika sysselsättningar på vardera exakt 50 %, eller att de av någon annan anledning har svårt att bedöma vilken sysselsättning som är den huvudsakliga. Problemet med små bisysslor är dock större och dubbelmarkeringar bör hanteras med rättningsinstruktioner. Vilka rättningsinstruktioner som bör gälla i den aktuella undersökningen beror på syftet med undersökningen.

Vi föreslår att man frågar vad uppgiftslämnaren har för sysselsättning *just nu*. Vi bedömer att det är det enklaste för uppgiftslämnaren som då inte behöver ta hänsyn till tidigare sysselsättningar och vilket av dem som är den viktigaste sysselsättningen. Exempel finns också på att frågan har ställts med frasen *för närvarande*, men *just nu* bedöms vara ett något enklare språk och är därför att föredra.

Det förslag som ges innehåller nio svarsalternativ, varav ett utgörs av "annat". Något förslag med färre alternativ kommer inte att ges eftersom det är viktigt att uppgiftslämnaren kan relatera sin sysselsättning till något av svarsalternativen. I samband med bearbetningen kan man dela in svarsalternativen i t ex yrkesarbetande (anställda, företagare och tjänst-/föräldralediga), studerande och övriga.

Yrke

Vårt förslag:

Till vilket yrke vill du räkna ditt arbete?

Obs! Om du inte arbetar nu, ange yrke och arbetsuppgifter som du huvudsakligen hade i ditt tidigare arbete.

Försök att lämna en så detaljerad yrkesbeskrivning som möjligt. Här följer några exempel. Skriv istället för assistent t ex inköpsassistent, redovisningsassistent, reklamassistent. Skriv istället för lärare t ex förskollärare, lågstadielärare, textillärare. Skriv istället för chaufför t ex busschaufför, taxichaufför, lastbilschaufför. Var god texta!

Exempel:

B	U	S	S	C	H	A	U	F	F	Ö	R								
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--

A:Yrke:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Beskriv även dina huvudsakliga arbetsuppgifter. Om du t ex är projektledare eller liknande skriv då vad du gör, exempelvis "är ansvarig för att förbättra arbetsmiljön i åldringsvården". Är du t ex fabriksarbetare skriv då vad du gör/tillverkar.

B: Vilka är dina huvudsakliga arbetsuppgifter?

C: Vilken slags verksamhet eller produktion finns det på din arbetsplats?

När man frågar om yrke vill man oftast ha ett detaljerat svar för att kunna göra en korrekt kodning av uppgiftslämnarens faktiska arbete. Även arbetsuppgifter och vilken slags verksamhet som uppgiftslämnaren arbetar med är viktig information. Det förslag vi ger innehåller tre delfrågor och en utförlig förklaringstext. Frågorna om sysselsättning och utbildning är också bra att ha med eftersom den kan vara vägledande i de fall svaren om yrke inte räcker till. För att yrkeskoda är det tillräckligt om det framgår ifall uppgiftslämnaren har förgymnasial, gymnasial eller eftergymnasial utbildning. För att koda SSYK krävs de tre frågorna ovan, men frågorna om sysselsättning, utbildning samt uppgifter om företags/arbetsställets storleksklass kan vara till hjälp. SSYK finns på firsiffernivån men om

uppgiftslämnaren inte har lämnat tillräckligt med information så kodar SCB så långt informationen räcker. Värt att kommentera är att från och med år 2005 ska all officiell lönestrukturstatistik redovisas på SSYK:s fyrsiffernivå.

För SEI-kodning (Socioekonomisk indelning) så behövs frågorna A-B och frågan om sysselsättning. Även frågorna om facklig tillhörighet och utbildning kan vara bra att titta på, de är inte nödvändiga men kan vara vägledande.

Även NYK (Nordisk yrkesklassificering) går att klassificera utifrån dessa frågor, men i och med att det är en äldre yrkeskodning stämmer den inte alltid överens med dagens yrken. Vi rekommenderar därför att koda enligt SSYK förutom i de fall man vill jämföra resultaten med en undersökning som endast har NYK-kodning. För NYK-kodning krävs frågorna A-C ovan, men om även uppgifter rörande företagets storleksklass finns att tillgå underlättas kodningsarbetet betydligt och man kan förvänta sig en högre kvalitet. Storleksklass kan man fråga om eller ta uppgifter från Företagsdatabasen (FDB).

Mer information finns på scb:s hemsida www.scb.se - Statistik efter ämne – Arbetsmarknad - Yrkesregistret med yrkesstatistik - Standard för svensk yrkesklassificering 1996 SSYK.

Typ av arbetsgivare

Våra förslag:

12. Vilken typ av arbetsgivare har du?

Obs! Ange endast ett alternativ.

- 1 Privat
- 2 Kommunal
- 3 Landsting/Region
- 4 Statlig
- 5 Annan

Eller:

13. Vilken är din huvudsakliga arbetsgivare?

Obs! Ange endast ett alternativ.

- 1 Privat företag
- 2 Kommunen
- 3 Landstinget/Regionen
- 4 Staten
- 5 Annan

De svårigheter som uppgiftslämnaren ställs inför vid denna fråga uppstår bl a om personen inte yrkesarbetar eller om han/hon under större delen av yrkeslivet haft en annan arbetsgivare än nuvarande. Därför rekommenderar vi att man frågar efter den typ av arbetsgivare som uppgiftslämnaren har nu och att frågan föregås av en hoppinstruktion så att de som inte arbetar inte svarar på frågan.

Facklig tillhörighet

Våra förslag:

14. I vilken facklig centralorganisation eller A-kassa är du medlem?

- 1 LO (Kommunal, Metall, Byggnads, SEKO, Handels m. fl.)
- 2 SACO (JUSEK, CF, LR, SSR m. fl.)
- 3 TCO (SIF, SKTF, HTF, ST, Lärarförbundet, Vårdförbundet m. fl.)

- 4 Annan _____
- 5 Ingen

Frågan om facklig tillhörighet kan vara problematisk för uppgiftslämnaren, då det inte alltid är självklart att man vet vilken centralorganisation som fackförbundet tillhör. Av tydlighets skull föreslår vi att man vid varje alternativ ger exempel på de största fackförbunden inom respektive centralorganisation. Det fordras en rationell avvägning så att tillräckligt många exempel finns med, men däremot inte så många så att svarsalternativen blir röriga.

Denna utformning av frågan och svarsalternativ testades i Enkätenhetens omnibusundersökning (Bussen) hösten 2003. Bussen vänder sig till Sveriges befolkning i åldrarna 18-74 år. Resultatet på frågan har jämförts med frågan om facklig tillhörighet i en delundersökning av Stockholms folkhälsoenkät – 03. Den undersökningen vänder sig till personer som är folkbokförda i Stockholms län i åldrarna 18-84 år. Frågan där lyder "I vilken facklig centralorganisation eller A-kassa är/var du medlem?" och svarsalternativen har inte de förklaringar inom parentes som vi föreslår. Där står endast LO, TCO respektive SACO. Det är alltså mer än svarsalternativen som skiljer de båda undersökningarna åt, men efter att ha tittat på skillnaden i andelen annat-svar (8% i Bussen och 33% i Folkhälsoundersökningen), det partiella bortfallet (2% respektive 4%) och vad de svarande har skrivit på "annat-raden" bedömer vi att exemplen har varit till hjälp för de svarande.

Regioner

Från RTB kan man hämta uppgifter om var uppgiftslämnarna bor. Där finns uppgifter om län, kommun, ort, postnummerområde och församling. Med hjälp av dessa variabler kan man göra olika regionala indelningar. En vanlig indelning är boende i storstadsområden respektive övriga. På SCB:s hemsida www.scb.se kan man läsa mer om regionala indelningar under Specialingångar-Regionalt-Regionala indelningar.

Med hjälp av RTB-variablerna boendeort, postnummer och kommunkod kan man även ta fram ortstorlek.

Födelseland och medborgarskap

Information om uppgiftslämnarnas födelseland och medborgarskap finns i RTB. Ur sekretesssynpunkt är dessa uppgifter vanligtvis indelade i: Sverige, övriga Norden, övriga Europa och övriga världsdelar i Enkätenhetens undersökningar.

Längd och vikt

Våra förslag:

15. Hur lång är du?

<input type="text"/>	cm
----------------------	----

16. Hur mycket väger du?

<input type="text"/>	kg
----------------------	----

När man frågar om längd rekommenderar vi att man frågar efter längden i centimeter. Man bör dock vara uppmärksam på att uppgiftslämnaren kan svara i meter. Vid registreringen läggs kontroller för orimliga värden in. För längd rekommenderar vi att alla angivna värden som är större än 200 cm och mindre än 140 cm extrakontrolleras. För vikt rekommenderar vi att alla värden som är större än 120 kg och mindre än 40 kg extrakontrolleras. Man kan också kontrollera BMI (Body Mass Index), som beräknas genom att dividera vikten med längden i meter i kvadrat ($BMI = \text{kg}/\text{m}^2$). En normalviktig har ett BMI mellan 18.5-25. Extremvärden på BMI extraverifieras i samband med databeredningen.

Referenser

”Fråga rätt! Utveckla, testa, utvärdera och förbättra blanketter”, SCB juni 2001.

”Att fråga: Om frågekonstruktion vid intervjuundersökningar och postenkätundersökningar”, Bo Wärneryd m fl, SCB, 5:e uppl., 1990.

- 2003:4 BV-avdelningens Utvecklingsplan 2003
- 2003:5 Flergenerationsregistret 2002, En beskrivning av innehåll och kvalitet
- 2003:5.1 Multi-Generation Register 2002, A description of contents and quality
- 2003:6 Barns hälsa – Förslag till utbyggnad av SCB:s årliga statistik om Barn och deras familjer
- 2003:7 Översyn av Outhyrda lägenheter i flerbostadshus 2002 - 2003-09-12
- 2003:8 Studie av bortfallet i 2000-års undersökning av levnadsförhållanden (ULF)
- 2003:9 Alternativa datainsamlingsmetoder för ULF
- 2003:10 Slutrapport från projektet för översyn av produktionssystemet för framställning av tabeller till publikationer
- 2003:11 Ensamstående och sammanboende i folkbokföringen, taxeringen och i verkligheten
- 2004:1 Örestat II, Utvidgad och integrerad flyttningsstatistik, Förstudie
- 2004:2 Frågebank över bakgrundsfrågor i postenkätundersökningar

ISSN1650-4917

Statistikpublikationer kan beställas från SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO, e-post: publ@scb.se, telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. De kan också köpas genom bokhandeln eller direkt hos SCB, Karlavägen 100 i Stockholm. Aktuell publicering redovisas på vår webbplats (www.scb.se). Ytterligare hjälp ges av Bibliotek och information, e-post: information@scb.se, telefon: 08-506 948 01, fax: 08-506 948 99.

www.scb.se